

MURASZOMBAT ÉS VIDÉKE

Gazdasági és társadalmi hetilap.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
Égész évre 3 frt. Félévre 1 frt 50 kr. — A gazd. főkegyelet tagjainak: egész évre 2 frt. Félévre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.
Előzetési pénzek és reklamációk a kiadóhivatalhoz intézendők.

Szerkeszti és kiadja:
A muraszombati gazd. főkegyelet.
A szerkesztésért felelős:
HORVÁTH GYÖRGY.

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztésügyi közlemények a szerkesztőséghez küldendők.
Hirdetési díj: 1 hasábos petisors egyzeri hirdetésnél 10 kr többzari hirdetésnél soronként 6 kr. Bélyegdíj 30 kr.
Nyitlert petisorsa 25 kr.

A fürdés.

A változó légméréseketlő viszonyok s az élet küzdelmes pályáj. követelik, hogy minden ember képes legyen azoknak testükre gyakorolt pusztító hatásának ellenállni, vagyis hogy testünket s lelkünket edzetté tegyük különféle változások elviselésére.

Testünk edzésének egyik legfontosabb eszköze a víz, ha ezt naponként mint fürdőt használjuk.

A víz nemcsak tápszer, hanem mint a bőr tisztaságának eszközlője, megifjodásunk igazi forrása. A tisztaság a látható egészség, a tisztaság az a testnek, a mi a tisztesség az erkölcsnek, írta Bico, — s az, a mi a szeretetvelőség a léleknek, — tette hozzá La Rochefoucauld.

Jó vizet inni, sőt belemérülni: a mai kor egészségügyi vallása, a tisztaság s annak családi keresztelő helye a fürdő-kád, s hite-tétele a mindennapi fürdés.

A bőr élete egyensúlyunkkal a legben-sőbbben függ össze. Ha X vagy Y nak levag-ják karját vagy lábát, azért ő megmarad Peternek vagy Pálnak, de akiről a bőr le-húzzák, annak egyensége is elveszett s ana-tomiái anaeparatummá süllyedtek. Am nem-esak azért nagyfotosságu a bőr egészsége és tisztasága, hanem azért is, mert hétféle működést végez: vedi a testet és a belső szerveket; az idegek segítségével a tapintás, légnyomás, hőmérsék és fájdalom érzetét közli velünk; kiválasztó működést végez; t. i. iz-zadó mirigyet vizet, szénsavat, illó zsírsava-kat és ammoniakos ürleket-anyagokat választ ki; lélegzésben a tüdő segedszerve; most felszívó (abszorbeáló) ereje van, majd tisztító készüléként működik és végre ki-sugárzás segélyével a test melegét szabályozza

s körülbelül egyforma hőmérsékben tartja, azaz egészségben.

Midőn a vér szabadon forog a bőrön át, a test heve növekedik; ellenben lelohad ez a hő, midőn az izadás kiüt a bőr-felület milliónyi pórusain, ép mint ahogy meleg eső-veket nedves rongyokkal lelhűtetünk. A fürdés a bőr eme működéseinek nagy előmoz-dítója.

Ma gazdag és szegény nagyonkevés költ-séggel mindennap igénybe veheti a fürdőt, melyet a régi nemzedékek királyi fényésze-nek tekintettek. A történetirői följegyzése-ink ma is bínni attal emlegetik a Ceopatra, Va-lois Margit, Ausztriai Anna és Madame de Pompadour mindnapni fürdőjét. Sparta és Róma ifjainak erőt, szilárd testrészeket, ál-landú egészséget a hideg víz használata adott. Fa a levelén sárgul, ember a bőrén vónul, ezt a ma közkeletű élettani rével ezt az előkelő nők nem tudták, csak érezték. Ezt a szomorú eselyt a bőr kellő gondozásával soká késleltethetjük.

Ma tehát mindenkinek módjában áll a tiszta bőr arisztokratájává lenni, s egyszere-mid ifjuságát megnyujtani a mindennapi zuhanynyal vagy tetőtől talpig való vizes ledörzsöléssel. Csak hogy ez a zuhany s az a ledörzsölés hideg vízzel történjék, mert a langyos vagy meleg víz inkább gyengit, pety-hűdté teszi az izmokat és ráncossá a bőrt.

A meleg fürdő — mint a történelem mu-tatja — népeknél és egyéneknél egyiránt a hanyatlás jele, a megvénh-dés s a pusztulás előhírnöke. A rómaiak tepidariuma volt va-lószínűen — ugymond Daryl — a barbarok legnagyobb szövetsége.

A friss vér működésre serkenti a bőrt és reakcióra az idögeket; sietteti a szív

mozgását s mintegy új eleterővel látja el a szervezetet. A mindennapi fürdő arra való, hogy a bőrt a külbhatások ellen megedze. És ez az edzés nemcsak a bőr-idegek ér-zékenységének kevesbedésében, illetőleg bizo-nyos fokú eltoplulásában áll, hanem áll ab-ban a viványban is, hogy a bőr hajszál edényei a fokozott működés következtében lassankint kitágulnak és sokkal több vért forgatnak, mint azelőtt. És a bőrnek, ennek a testünk felületén elágazott tödönék hajszál-edényhálózata hasonlít egy melegv-fűtés cső-rendszerhez, mely a bőrt szakadatlanul átmelegíti. Ez a fűtő-készülék gyakori fürdés által megedzőve, sokkal több munkát bír el, s a rendkívüli melegvesztéséget is gyorsan helyre bírja pótolni.

Ugyan ki látta, hogy a tüdő-katarrhussal vagy náthával vesződik a cigány vagy cig-nyássonny, holott télviz idején is meztláb jár; ellenben mi a legkeőbb időváltozás mel-lét is igen könnyen meghalunk s megkapjuk ezt a betegséget.

„Egy cigányasszony talpa — ugymond Schreber — mely az idjárás szigoruságának védtelenül ki van téve, nemcsak edve van mindennemű hűtés ellen, az esztendőszámra történő meztlábjárás következtében, de egy-szersmind azoknál a hócsizani változásoknál ferve, melyeknek épen ez a megokás a szerzője, a behatások nagy részének ellent bír állan. Csak egy pillanattal vegyük szem-felügyelést a cigányokkal egy kéayes urhölgy és egy cigányasszony talpára közti külön-b-séget s tüstént átlátjuk, hogy az emberi bőr, testünknek ezt az élő vélfalt, edés által a külbhatásokkal diczoló bistyává alakit-hatjuk. Eről a vélfaltstíró a betegségeknek nevezett ellenségtárral különösen pedig a

OTARZANO

Jobbadán Mihály Amerikában.

Igaz történetet több folytatásban.

Irtá SIPULUSZ. (Folytatás.)

Harmadik fejezet: Jobbadán megszólal.

Természetes, hogy Jobbadán megszólalását nagy türelm-telenségű vártam. Megkértem a házi-urat is hogy sürgebe belsős inakenezt házimesteret a levlírásra s Perthey ur mindent készségesen megért. Végre pár nap múlva kap-tam egy levelet Hamburgból. Megjegyzem, hogy én Jobbadán leveleit átdolgozta teszem közzé, a nekül hogy eredetiségüköböl barmit is elvennék.

Első levél.

Tekintetes tisztelt uram!

En, tetszik tudni az utazásnak ellenczke nem vagyok mert tapasztalati civilizációnak kell az elmet megvilágítani, ha az embernek kvalifikája nincsen. Felfogásom szerint a kvalifika hiányossá-gat azonban befűli a fejtelenség, sőt erősen gyöngye az elméleti állapot, ha a kvalifikálva a fejtelenség nem kapcsolatos. Azért bizva remélhetem utazá-som eredménytelenségének zives elmaradását.

Vonatkozással a lilium-utazás 7. számú házra, tessék megmondani illove általában nőmnek az izenetet, hogy az öntöz kának használata, udvar lovaslasi esetekben, mellőzetni kérétek, mert a III-ik emeleti vizhiányosság panaszai lesújtólag érintek a háziurat. Ha az ugynevezett kánikulá a

forróság tűrhettellenségét jelzi, nóm ablakvirágainak öntözése is halasztandó az rendez ősi eső-zések záporáig. Ugyan!

Az utazási részletek látásom-előtti tartóko-dása ezideig eszelékeny mondatból, mivel hogy uram polygáziának kivételőségén és bavihetőségén fáradozik. De észleletem megégyelte azt, hogy a mint eltavozunk Magyarországtól, a magyar nemzet fogyni kezd és Bécsben már egészen eltoy. N-metből ennyit egy rakáson nem észlelek befűldi életbenem, legföljebb a régi jósefvarosi buszokon. Lelkhatik it több egy milliótl. Kérüljél.

Utazási magállásukat ha ur felszakítottá a továbbutazás hiátelenség. Mikor a fölérdés erőt vett rajtam, már csak két voltunk. Ezek már nem örvendoznek oly busás sokaságuk, el-lenben eselül beszélnek. Fűlem új fogadt a cöl nyelvet, mutha hámozatlan mogyorót ropogtat-nak heptul. Inkább ellenszenyileg, mint ha-szonszenyileg hat.

A Csehországban kezdett alvást már megint Nemzetországban szakít felbe a fölérdés. A java német még csak itt kezdődött. Akár bajonak, akár zásznak neveződik, csak német a szegény. It juttott eszembe s azt izentelleg mondom nóm számára, hogy ha Kwiazalán s második emlelertől újlag leötend a mosogató vizet, a további eljárás a kerűllet kapitányasq elbírása utján fogantatandó. Mert a főkapitányi gépzopontot nem illeti még a kihágási elbírálás.

Ötödnapra megérkeztünk oda, a honnan már egy hídon kellene keresztelűnünk, hogy a Meriká-ban legyünk. De a hid nincsen kész. Nem is lesz. Mert a honzemények lehetetlenlé teszik az építés

eszközleését. A tengernek nincsen fenéke és az osz-toplatok elhelyezése a vízben függene.

Azt a várost, a hol most lakunk, de csupán időleg tartózkolva, Hamburgnak mondja a hazur. Kivételével a tengerpartja, mely itt csak három-sor olyan széles, mint a Duna, megérinti a hajót, mely elzárlításunkra várakozólag pihen a vizu. Tek, ur! 1400 dunai propeller mennyiségileg nem ér föl ezen egy jarmú kül- és befoglalatával. Ha nóm a takarítási folytonosságot a szobakra nézve el nem hanyagolndja, pénzbe nem szorul meg, szükséges szenvedőleg. De fiom eljárás és megbízhatóság összpontosuljon további eljárásában, mert lakó táplálva a házurat, a szobaur a házfel-ügyelőt! A rászorulás ténye kényserítelleg ha a szegény emberre s izentelleg tessén nóm muak-ságot nevezem szigorítani s a sárga nyári cipők kibeszakolását elharitan.

A nagyságos ur az első osztályi helyzetet váltotta meg magának, magam a másodlagos utazás élyet kaptam, illetve a Merikáig. Mindjárt be is hajóztunk, eonakázás utján. Mert a part távol-sága a hajó közelségétől esonaki közvetítést tett szükségessé.

A részemre kitalványozott szobában osztás mivelőletet hajóztunk végre egy szabómesterral. Ha-jón a házfelügyelők becsüllete tetemesebb, mint Európában. Mert én az első emeleti ágyat kaptam sorsból gyufaházis utján, a szabó pedig ez uton a földszinti ágy könnyebb hozzáférhetőség fog-lalta el. Csupán az szolgált néhezeményem, hogy az ágyba fekrés közirarogalon latorja közveité-sével volt eszközölhető. Tényleg.

Továbbá, ha a levél netáni hibái, nagybecsi

köszvény, majd ideg-gyöngeséggel, huruttal stb. legbiztosabban szembe állhatunk. Hiszen a betegségek, mint a harapós kutyák: ha szembe futunk velük, meghátrálnak, de ha előlük megfutamodunk, megharapnak.

Tegyük bőrünket erőssé, egészségessé s az könnyen fog daczolni a temperatura változásával, s az anyának nem kell folytonos rettegésben élni, hogy gyermekük meghűl, mert nincs elég melegen öltözve, s hogy mi helyt a lába megázik, mindjárt tódóhurutot vagy tódóvérszt kap.

A mindennapi fürdőknek végre erkölcsi hatása is van. Nem hiába tette a ker. valás a keresztesség által a vizet az erkölcsi tisztaság jelképévé. A ki testét a szennytól tisztán tartja, rendszeren erkölcsi tisztaságát is megóvjá; a fürdés tehát az erkölcsi szep-lőtlenségnek is az elősegítője.

A friss víz — ugymond Daryl — mintegy anyagi lelkiismeret, mely az alváló gondolatokat eltávolítja vagy legalább elődzkös. Így függ össze a test tisztasága az erkölcsi tisztaságával; a bőr ádesége a lelkiismeret érzékenységeivel, amit nevezhetnénk első sorban a bőr etikájának is.

Az élelmiszerek ellenőrzése.

Ugy egyes emberre, mint az egész társadalomra nézve a lehető legfontosabb kötelesség a közegészségügynek ápolása és szigorú ellenőrzése.

Ki merné tagadni, hogy földi életünk legfőbb java a jó egészség, mely nélkül a különben is nehéz és küzdelmes élet unottá és örömtelenné válnék reánk nézve.

A közegészség kellő ápolása és szigorú ellenőrzése mellett nevelhetnek az anyák munkás, életerős embereket az életnek, támaszkokat a hazának. A közegészség kellő ápolása van hivatva megakadályozni azt a nagymérvű satnyulást, a nemzet elcsenevészedését, melyet sajnosan tapasztalunk nemcsak nálunk Magyarországon, hanem más nemzeteknél is.

A közegészség megóvásánál első kellek az, hogy tisztán kezelj, hamisítatlan élelmiszereket és italokat fogyaszt-

szon a közönség; mert a tápszernek milyenségétől nagymértékben függ testi fejlődésünk és egészségünk fentartása. Az élelmiszerekre felügyelni, azokat szigoruan ellenőrizni minden városban és községben az erre hivatottakkal lelkiismeretes kötelessége legyen, ha elnézés vagy hanyagság miatt nem akarják a fogyasztó közönség egészségét veszélyeztetni.

Nem akarunk ezuttal rámutatni közegészségügyi törvényünk ki nem elégitó voltára, hanem városunk és vidékének közegészségügyére tesziünk néhány megjegyzést.

A falusi embernek általában jobban módjában van a közegészségügyet előmozdítani, mint a városiaknak; mert a falusi ember saját kamarájából szedi elő az ételek készítéséhez a szükségeseket. A városiak leginkább a piacról szerzik be élelmiszereiket, vagy fogadók- és kocsmaokban étkeznek, a mely körülmény lehetelenné teszi, hogy az élelmiszerek esetleges hamisítását kellően figyelemmel tartsák; de az élelmiszerek hamisítását nem is képes minden ember felismerni; csupán utókövetkezményeiből gyaníthatja azt; de már akkor rendszeren késő az okoskodás.

Halljuk ugyan némelykor, hogy itt amott hivatalos vizsgálat tartatott az élelmiszerekre nézve; de ritkán fogantositják azt olyan szigorral, amilyen kellene s ez az oka, hogy főként nyáron át oly sokféle betegség grasszál a nép között.

A meleg évszak beálltával az élelmiszerek hamar szoktak megromolni; mely körülmény arra serkentse városunk illetékes közeget, hogy ne engedjenek semmi gyanús élelmiszert áruba bocsátani; terjedjen ki figyelmiük mindenre, mert csak így lesz lehetővé a város közegészségügyét megóvni a veszélytől.

Általában ugy a piacon, mint más- hol árusított élelmiszerek a legszigorubb ellenőrzésnek legyenek alávetve; mert a fogyasztó-közönség ha drágán veszi meg az élelmiszert,* legyen az legalább jó, egészséges és tiszta.

F. H.

Hirek és különfélek.

— **Vas megye közgazgatási bizottságának** júliusi ülésén — mint levezetők írja — a főjegyző jelentette, hogy a kereskedelmi miniszter ama rendelete értelmében, hogy az ösztir hadgyakorlatok való tekintettel az összes utakat jókarban tartsák, az államipitézesi hivatal már megtette a szükséges intézkedéseket. — A kir. tanfelügyelő előterjesztése Kőrömden, Vasvárott, Felső-Eőzött kisdóvodák felállítására iránti intézkedések tetettek, Német-Ujvár községgel tárgyalás inditattott, hogy a kötelezett gyermekmenhelyt helyett nem volna-e célszerűbb egy kisdóvodát felállítás s végre a szentgotthárdi kisdóvodát gyermekmenedékházakkal vezető dajkák képzésére feljogosítani. — Dr. Mezhiradsky K. tiszti főorvos előadja, hogy a megye közegészségügyi viszonyai megnyugtatók ugyan, de felhívja a bizottság figyelmét a muraszombati járásban előforduló trahoma-esetekre és a kórrendi kórház bot-

rányos állapotára. Eruszt Kelemen orsz. képviselő arra kéri a bizottságot, bizza meg az alispáni hivatalt, hogy a trahomás tünetekről a belügyminisztert külön is értesítse, nehogy a hadgyakorlatok alkalmával itt megforduló katonaság esetleg szemrehányást tehessen, hogy e trahoma-esetekről nem volt tudomása. — Kassay pénzügyárgaztató jelentése szerint ez évben az adók rozsabbul folynak be mint tavaly. A főispán felkéri a sajtó jelen levő képviselőit, hogy figyelemztessék az adózott polgárokat adójuknak mielőbb befizetésére, mert az adókat augusztus végén mindenesetre be fogják hajtani törvényes uton s így ez az adózó polgárokra nézve nagyobb költség-gel fog járni.

— **Vas megyei hadgyakorlatok.** Az östi hadgyakorlatok alkalmával Községre, a királyi üdvözlésére fizesegő törvényhatóság küldöttel érkezik. A küldöttek szeptember 16-án Szombathelyen gyűlnek össze. Mivel pedig Szombathelyen a vendéglőkben elszállásolásra elegendő hely nincsen, körülbelül hétvenen a polgárság vendégei lesznek. A beosztást a városi tanácsokból alakított bizottságra bízták. Elkészültek már a királyi fogadtatásának törvényi is. Vas megye közgazgatási bizottsága gyűlésének már bebeszertették őket és nagy tetesztet arattak. A tervrajzok szerint a főjedelmek fogadtatása igen fényes lesz. A vasúdtól a megye, a Rudolf-sétányon a város állitatt impozáns diadalakat. Azonkívül a vasúti pályaházról fel a piacra, városi-terület, intézet- és piacpácz összesen 30 villám-lámpát alkalmaz a budapesti Ganz-gyár. Kivilágítás is lesz. Emmerling A. székely-fővárosi gyáros készíti elhoz a hozzávalókat. Ö rendkívül szépen festi a közeli hegyek terebe vett kivilágítás magneziummal és görögűzzel. Készülődésük iránt egyébiránt felsőbb körökben is igen érdeklődnek. Így bizonyosra veszik, hogy legközelebb Hieronymi belügyminiszter szintén Községre jön, hogy itt rendelkezéseit megtegye.

— **Uj áldozat.** Zsenyi Karoly, Muraszombati szülöttje, f. hó 23-án tartja első miséjét a muraszombati templomban. Mint halljuk, a megyés püspök ő méltósága őt Felső-Lendvára helyezett segédlelkézi minőségben.

— **Meghívó.** A muraszombati gazd. főkégyel választmánya f. július hó 26-án d. u. 3 órákor ülést tart egyleti helyiségében, melyre a m. t. tag urak ezenel tisztelettel meghívattak. Tárgy: 1) Előzői megújító. 2) Jelentés a Muraszombataban tartott földjászati egybeköttötté levársárolásáról. 3) Titkári és penztárnoki jelentés. 4) A f. évben tartandó marhadjósztás ügyében hozandó határozat. 5) A magyarországi bizottság beszámolója. 6) Mily naptár rendelendő meg a tagok részére? 7) Indítványok.

Muraszombati, 1893 július 20.
Tádkes R. István, Gróf Batthyány Zsigmond, titkár, elnök.

— **A vasvármegyei önk. tűzoltó-egyletek szövetsége** II. közgyűlését a közgyűző önk. tűzoltó-egyletszövetségnek 25 éves jubileuma alkalmából Községre a városi ház tanácstermében fogja folyó évi aug. 6-án megtartani; melyre a szövetséghez tartozó tagyeszültek, továbbá a tűzoltó-őrs összes biratai tisztelettel meghívattak. A közgyűlés kezdete reggeli 8 és fél órákor. Tárgysorozat: 1. Előzői megújító. 2. Titkári jelentés a szövetség állapotáról. 3. A pénztári számadás megvizsgálása és az 1893. évi költségvetés megállapítása. 4. A választmányi előterjesztése a szövetségi alapszabályok némely pontjának módosítása iránt. 5. A tűzrendészeti felügyelet kérdése. 6. A jövő évi közgyűlés helyének megállapítása. 7. Indítványok (esetleges indítványok legalább 8 nappal előre bejelentendők). 8. Tiszújítás. Szombathely, 1893. július 6. *Károlyi Antal*, alispán, a szövetség elnöke. *Barabás István*, a szövetség titkára.

— **A muraszombati köztörök ügylát-szik felügyelet** nélkül vannak; — ezt igazolják a Barbarics József templom-utcazi háza előtt a gyalogjárda, tehát városi tulajdonra előzött tán 8 nappal épített négy foka lépcső, mi a gyalog közlekedést akadályozza; — a Csaplovics János által háza mellett elfoglalt, s bekerített mintegy fél öl széles terület, holott a község azt Csaplovicsnak nem adta, — és a Zsauerker Károly főstő által a köztörök a város eszuján felállított hirdetésű tábla. Itt az ideje, hogy a községóra felügyelni kötelezett városbíró mindezeket segiten.

— **Hus-árszabály.** A mészárosok tulkapásai ellen való óvszertől lett azon törvényes intézkedés téve, hogy az alispán a község kérelmére a hus árat megállapíthatja. — Muraszombataban oly olesó a vászós marha, minő soha sem volt, mégis a mészárosok valóságos kartellra léptek s oly magas árakkal szarolják a fogyasztó közönséget, miként méltán elvárható az előjáráságtól, hogy a hus-árszabály megállapítása czéljából a szükséges lépéseket megtegye. — Első bizonyítéka a mészárosok tulmagas követeléseinek azon kö-

* Pedig milyen drágán! Itt volna az idő már, hogy az illetékes hatóság limitatót tartson, mert p. o. drága pénzen komisz hat csak Muraszombataban lehet kapni.

igazítás révén, nyilvánossági jogot nyernének, eszedem azt igerszerülög jövésre is meg-elekedni.

Melyelyl. postai késedelem esb-tósége miatt, ezenel zárom levelémst stb. stb.

Második level.

Jobbadán kihajóztott a sík tengerre, lehajóztott a esztornán s az angol partokon feladta második levelét, melyből átveszem a következőket:

C-tupa víz, csupa víz és közből laknak az ángliások. A vízközeli állapot környülfalásait tekinteltem nem láthatja, a térbeli távolság miatt. A mi pedig a szabó-laktárs horkolását illeti, a térbeli közelség miatt kellemetlenül érint. Bizonyára igaz, hogy a tekintély jutalma szenedés, mert első éneklet ural anygamból a hajó-móság miatt már két ízben földszintre hurcolkodtam, felmondás nélkül. Éjjel, alomban. G-romba ebredés, de jogorvoslat kizárva, mert a hatóság az állam nyelvezetét nem érti.

Első reggel átkeltem az elősrandú helyzet megtekintésére, hogy nagyságos ur ruháinak és cipőjének kiteszállást személyesen eszközöljem. Egy tengeszeg megállított és kérdezte, hogy mit akarok szándékommal. Én nem mutattam be magamat személyileg, mert a személyazonosságot ismeretlen egyekkel szemben megvalogatnom, csak a tovább haladást akartam folytatni. Ekkor ő megkötötte, mire kalapom a tengerbe esvén, készült Nagy Jánosnál Czagledén, örökre elvesztettem fejemről a hazai írt.

Ha a tekintetes ur a IV-X kerületi előjárásigál sziveskednék följelenteni az ügyet elbírálás czéljából, nem a kalap végett, de hogy idegenbe is erélylél képviselése legyen az ipar joga és a magyarság védelme. Ném értesítést a kalapra vonatkozólag mellőzni kérem, mert a sajnálat és 2 fr 50 kr. veszte-ég szívifájdalma erősen hatna rá.

Melyelyl maradtam stb.

